

KIRJALLINEN KYSYMYS 599/2013 vp

Turvapaikanhakijalasten säilöönnoton kieltäminen ja vaihtoehtojen kehittäminen

Eduskunnan puhemiehelle

Suomesta turvapaikkaa hakee keskimäärin 3 500 ihmistä vuodessa. Monet heistä joutuvat odottamaan hyvin pitkiä aikoja putkassa, kunnes heidän henkilöllisyytensä selvitetään. Osa näistä säilöönotetuista henkilöistä on lapsia. Suomen lainsäädännön ja kansainvälisten velvoitteiden mukaan säilöön ottamisen tulee olla viimeinen keino, jos muuta vaihtoehtoa ei ole. Amnesty Internationalin mukaan poliisin tilastojen perusteella vuonna 2010 säilöön otettiin jopa 17 lasta. Nämä tiedot kuitenkin poikkeavat Metsälän vastaanottokeskuksen säilöönottoyksikön tilastoista säilöönotettujen lasten määrän osalta. Tilastoista jää myös epäselväksi, että onko poliisin tilastoihin lisätty Metsälän säilöönotettujen lasten määrä vai ovatko nämä erillisiä lukuja, ja ovatko nämä muualla kuin Metsälässä säilössä olleet lapset olleet poliisivankilassa. Lasten pitäminen muualla kuin Metsälän vastaanottokeskuksessa on lain vastaista ja mikäli ikä on epäselvä, on

YK:n lapsen oikeuksien komitean mukaan henkilöä kohdeltava lapsena.

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että yksin tulleiden turvapaikanhakijalasten säilöönotto kielletään ja sille kehitetään vaihtoehtoja.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Kysyn siis sisäasiainministeriltä, että kuinka paljon Suomessa on otettu lapsia säilöön viimeisen kahden vuoden aikana,

onko lapsia pidetty poliisivankilassa ja

mitä hallitus on tehnyt turvapaikanhakijalasten säilöönnoton kieltämiseksi ja lapsen oikeuksien mukaisten vaihtoehtojen kehittämiseksi?

Helsingissä 19 päivänä kesäkuuta 2013

Satu Haapanen /vihr

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Satu Haapasen /vihr näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 599/2013 vp:

Kysyn siis sisäasiainministeriltä, että kuinka paljon Suomessa on otettu lapsia säilöön viimeisen kahden vuoden aikana,

onko lapsia pidetty poliisivankilassa ja

mitä hallitus on tehnyt turvapaikanhakijalasten säilöönoton kieltämiseksi ja lapsen oikeuksien mukaisten vaihtoehtojen kehittämiseksi?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Tänä päivänä yksin Suomeen tulevia alaikäisiä turvapaikanhakijoita otetaan säilöön vain hyvin harvoin, ja niissäkin tilanteissa on yleensä kyse epäselvyydestä turvapaikanhakijan iän suhteen. Käytännössä lähes kaikki säilöön otetut alaikäiset ovat jo saaneet hakemukseensa kielteisen päätöksen (he eivät siis ole enää turvapaikanhakijoita) ja heidän säilöönottonsa on arvioitu olevan tarpeen maasta poistamisen turvaamiseksi. Säilöön otetut alaikäiset on pääsääntöisesti sijoitettu suoraan Metsälän säilöönottoyksikköön.

Metsälän säilöönottoyksikön mukaan vuonna 2012 yksikön asiakkaana oli neljä ilman huoltajaa ollutta alaikäistä. He olivat säilössä maasta poistamisen täytäntöönpanon turvaamiseksi. Vuoden 2011 aikana yksin tulleita alaikäisiä oli Metsälän yksikön asiakkaana niin ikään neljä. Poliisihallituksen selvityksen mukaan vuonna 2012 kaksi ilman huoltajaa tullutta alaikäistä turvapaikanhakijaa otettiin säilöön poliisin tiloihin,

koska heidän henkilöllisyytensä oli epäselvä. Kyse oli molemmissa tapauksissa hyvin lyhyestä, käytännössä tuntien mittaisesta ajasta ennen vapautumista tai Metsälän säilöönottoyksikköön siirtymistä. Kaikkiaan alaikäisiä otettiin vuoden 2012 aikana säilöön vajaa 30, joista siis valtaosa yhdessä ainakin toisen vanhempansa kanssa.

EU-lainsäädännössä ei ole velvoitetta kieltää täysin ilman huoltajaa olevan turvapaikanhakijalapsen säilöön ottaminen. Juuri hyväksytyn EU:n vastaanottodirektiivin mukaan hänet saa kuitenkin ottaa säilöön vain poikkeuksellisissa olosuhteissa ja hänet on pyrittävä vapauttamaan mahdollisimman pian. Häntä ei saa majoittaa vankilaan, vaan laitokseen, jossa on hänen ikäistensä tarpeita vastaava henkilökunta ja tilat. Lisäksi hänet on majoitettava erilleen aikuisista.

Hallitusohjelman mukainen lakiehdotus, joka vie lain tasolle kiellon ottaa säilöön alaikäinen yksin tullut turvapaikanhakija, on parhaillaan valmisteilla sisäasiainministeriössä. Koska sekä lainsäädännön valmistelun että eduskuntakäsittelyn näkökulmasta on kuitenkin tarkoituksenmukaista käsitellä säilöönottoon liittyviä kysymyksiä yhtenä laajempana kokonaisuutena, tarkastellaan hallitusohjelman kirjauksen toteuttavan lakihankkeen yhteydessä myös muita säilöönottoon liittyviä kysymyksiä. Hallituksen esitys on aikataulutettu annettavaksi eduskunnalle viimeistään keväällä 2014, jotta eduskunta ehtii käsitellä sen kuluvalle hallituskaudella.

Valmisteilla olevassa lakiehdotuksessa on tarkoitus kieltää yksin tulleiden turvapaikanhakijalasten säilöön ottaminen kokonaan ja säätää, että niissä harvoissa tapauksissa, joissa alaikäinen joudutaan ottamaan säilöön esimerkiksi maasta poistamisen yhteydessä, hänet voidaan sijoittaa ainoastaan säilöönottoyksikköön.

Lakimuutosten jälkeen YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 37 artiklan edellytys, että lapsen vapaudenriistoon turvaudutaan vasta viimeisenä ja mahdollisimman lyhytaikaisena keinona, vie jo käytännössä Suomessa toteutetun menettelytavan myös lainsäädännön tasolle. Samalla lapsen säilöönottoa koskeva sääntelymme lähentyy Ruotsin vastaavaa sääntelyä, jossa lapsen ottaminen säilöön on rajattu maasta poistamiseen ja sidottu tiukkoihin määräaikoihin.

Metsälän säilöönottoyksikön kapasiteetti ei ole vuosiin ollut säilöönottotarpeeseen nähden riittävä. Yksikkö on miltei poikkeuksetta täynnä ja säilöön otettuja ulkomaalaisia joudutaan sijoittamaan poliisin tiloihin odottamaan pääsyä säilöönottoyksikköön. Sisäasiainministeriö on pyrkinyt korjaamaan tilannetta esittämällä toistuvasti rahoituksen myöntämistä säilöönottokapasiteetin lisäämiseksi. Valitettavasti hallituksella ei ole vielä ollut mahdollisuutta määrärahalisäykseen

valtiontalouden tiukan tilanteen vuoksi. Esitys uudistetaan jälleen vuoden 2014 talousarvioon. Riittävä lisäkapasiteetti antaisi myös paremmat mahdollisuudet kehittää esimerkiksi haavoittuvassa asemassa oleville henkilöille ja lapsiperheille tarkoitettuja tiloja, joissa heidän erityistarpeisiinsa kyettäisiin nykyistä paremmin vastaamaan.

Ennen ulkomaalaisen säilöön ottamista arvioidaan aina ensin mahdollisuus turvautua muihin ulkomaalaislaissa säädettyihin turvaamistoimiin, joista käytetyin on ilmoittautumisvelvollisuus. Näitä säilöönnotolle vaihtoehtoisia turvaamistoimia pyritään hallitusohjelman edellyttämien tavoin kehittämään edelleen. Yhtenä mahdollisena uutena vaihtoehtona on esillä ollut elektroninen valvonta. Tehokkaat vaihtoehtoiset turvaamistoimet vähentäisivät osaltaan tarvetta ulkomaalaislain mukaiseen säilöönottoon.

Helsingissä 15 päivänä heinäkuuta 2013

Sisäasiainministeri Päivi Räsänen

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 599/2013 rd undertecknat av riksdagsledamot Satu Haapanen /gröna:

Således frågar jag inrikesministern hur många barn som under de senaste två åren har tagits i förvar i Finland,

huruvida man har hållit barn i polisfängelse och

vad regeringen har gjort för att förbjuda tagande i förvar av asylsökande barn och för att utveckla alternativa förfaranden som överensstämmer med barnets rättigheter?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

För närvarande tas ensamkommande minderåriga asylsökande till Finland i förvar endast ytterst sällan, och också då är det i allmänhet fråga om att det råder oklarhet om asylsökandens ålder. I praktiken har nästan alla minderåriga som tagits i förvar redan fått avslag på sin ansökan (med andra ord är de inte längre asylsökande) och det har bedömts att det är nödvändigt att de hålls i förvar för att säkerställa deras avlägsnande ur landet. Minderåriga som tagits i förvar har i regel placerats direkt i förvarsenheten i Krämertsskog.

Enligt uppgift från förvarsenheten i Krämertsskog fanns det år 2012 fyra minderåriga utan vårdnadshavare vid enheten. Dessa hölls i förvar för att säkerställa verkställigheten av beslutet om avlägsnande ur landet. Under 2011 fanns det likaså fyra ensamkommande minderåriga vid enheten i Krämertsskog. Enligt Polisstyrelsens utredning togs 2012 två minderåriga asylsökande

som kommit utan vårdnadshavare i förvar i polisens lokaler eftersom deras identitet var oklar. I bägge fallen var det fråga om en mycket kort tid, i praktiken några timmar, innan de frigavs eller flyttades till förvarsenheten i Krämertsskog. År 2012 togs sammanlagt något under 30 minderåriga i förvar, av vilka merparten togs i förvar tillsammans med åtminstone den ena föräldern.

I EU-lagstiftningen finns det inte någon förpliktelse att helt och hållet förbjuda tagande i förvar av ensamkommande asylsökande barn. Enligt EU:s mottagandedirektiv som nyligen antagits får ensamkommande asylsökande barn enbart tas i förvar under exceptionella omständigheter och alla åtgärder ska vidtas för att frige dem så snart som möjligt. Barnen får inte inkvarteras i fängelseanläggningar, utan de ska inkvarteras i anläggningar med personal och utrustning som är anpassade till behoven hos personer i deras ålder. Dessutom ska de inkvarteras avskilt från vuxna.

Vid inrikesministeriet håller man för närvarande på att bereda ett lagförslag i enlighet med regeringsprogrammet, genom vilket förbudet mot att ta ensamkommande minderåriga asylsökande i förvar ska tas in i lag. Eftersom det dock med tanke på både beredningen av lagstiftningen och riksdagsbehandlingen är ändamålsenligt att frågorna i anslutning till tagande i förvar behandlas som en större helhet, kommer man i anslutning till det lagprojekt för att genomföra detta mål i regeringsprogrammet också att se över andra frågor som hänför sig till tagande i förvar. Enligt tidtabellen för regeringens proposition kommer propositionen att överlämnas till riksdagen senast våren 2014, så att riksdagen hinner behandla den under innevarande regeringsperiod.

Avsikten är att man i det lagförslag som är under beredning helt ska förbjuda tagande i förvar av ensamkommande asylsökande barn och att föreskriva att det i de få fall där man är tvungen att ta en minderårig i förvar, t.ex. i samband med avlägsnande ur landet, ska han eller hon enbart kunna placeras i en förvarsenhet.

I och med lagändringarna kommer det villkor enligt artikel 37 i FN:s konvention om barnets rättigheter, där det sägs att frihetsberövande av ett barn endast får användas som en sista utväg och för kortast lämpliga tid, att lyfta det förfaringsätt som redan i praktiken tillämpas i Finland upp på lagnivå. Samtidigt kommer vår lagstiftning om förvarstagande av barn att närma sig motsvarande reglering i Sverige, där tagande i förvar av ett barn är avgränsat till avlägsnande ur landet och dessutom bundet till strikta tidsfrister.

Kapaciteten vid förvarsenheten i Krämerstskog har inte på flera år varit tillräcklig med tanke på behovet av förvarstagande. Enheten är nästan utan undantag full och man är tvungen att placera utlännningar som tagits i förvar i polisens lokaler för att vänta på att få komma till en förvar-

senhet. Inrikesministeriet har försökt rätta till situationen genom att upprepade gånger föreslå finansiering för att öka förvarskapaciteten. Tyvärr har regeringen ännu inte kunnat öka anslagen på grund av den sträma situationen inom statsfinanserna. Förslaget kommer att läggas fram på nytt i anslutning till budgeten för 2014. En tillräcklig tilläggskapacitet ger också bättre möjligheter att ta fram sådana utrymmen för t.ex. personer och barnfamiljer som befinner sig i en särskilt utsatt ställning i vilka man bättre än för närvarande kan tillgodose de specialbehov som dessa har.

Innan en utlännings tas i förvar bedömer man alltid först möjligheten att tillämpa andra i utlänningslagen angivna säkringsåtgärder, av vilka den mest använda är anmälningsskyldighet. Strävan är att man i enlighet med vad som anges i regeringsprogrammet ytterligare kommer att utveckla andra säkringsåtgärder som alternativ till tagande i förvar. Ett möjligt nytt alternativ som diskuterats är elektronisk övervakning. Effektiva alternativa säkringsåtgärder skulle också minska behovet av sådant tagande i förvar om vilket bestäms i utlänningslagen.

Helsingfors den 15 juli 2013

Inrikesminister Päivi Räsänen